

บทความวิจัย (Research Article)

การคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการ
ตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย
Protection of Citizens' Rights to Police and Prosecutor Investigations
According to Thai Criminal Justice Process

เพิ่ม หลวงแก้ว¹, และฉัตรชัย รือหาร²
มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย^{1,2}

Pherm Luangkaew¹, and Chatchai Ruehan²
Khon Kaen University, Nong Khai Campus, Thailand^{1,2}

Received: February 08, 2023 Revised: March 5, 2023, Accepted: March 7, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย โดยใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิจัยทางเอกสาร เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถามปลายเปิด และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทยระบบกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย คือ ระบบที่มีการแบ่งแยกอำนาจการสืบสวน การสอบสวน และการฟ้องคดีออกจากกัน โดยอำนาจการสืบสวน การสอบสวน เป็นหน้าที่และอำนาจของพนักงานสอบสวน สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่วนพนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนเฉพาะคดีที่ความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดจนนอกราชอาณาจักรไทยไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาทั่วไป ไม่มีอำนาจควบคุมการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวน และไม่มีอำนาจสืบสวนคดีแต่อย่างใด และ2) แนวทางการแก้ปัญหา คือ การบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมให้หน้าที่และอำนาจของพนักงานอัยการที่จะสามารถเข้าไปร่วมสอบสวนกับตำรวจหรือพนักงานสอบสวนได้ในคดีอาญาทุกประเภท บัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้อัยการมีหน้าที่และอำนาจในการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน ไม่ใช่รอสำนวนคดีจากพนักงานสอบสวนแต่ฝ่ายเดียว หรือทำได้เพียงสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม และให้จัดระบบงานสืบสวนสอบสวนของตำรวจให้มีสัดส่วนปริมาณงานสอดคล้องกับจำนวนของพนักงานสอบสวน รวมทั้งจัดให้มีสวัสดิการที่เหมาะสมกับภาระงานที่หนักและที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะด้านให้มีความเหมาะสมตามที่ควรจะเป็นเทียบเท่ากับสายงานทางกฎหมายขององค์กรอื่น ๆ ตลอดจนจัดระบบให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่จะทำให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพิ่มขึ้นด้วย และให้มีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงได้โดยง่าย

คำสำคัญ: การคุ้มครองสิทธิ, การสืบสวนสอบสวน, ตำรวจ, อัยการ, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย

¹ Corresponding author, Tel. 0815440787, E-mail: Pherlu@kku.ac.th

Abstract

The purpose of this research was to study problems and solutions to protect people's rights in police investigations and prosecutors in the Thai criminal justice system. Using a qualitative research study with documentary research. Collect qualitative data with in-depth interviews, open-ended questionnaire, and analyze the data with content analysis. The results showed that: 1) The problem of protecting citizens' rights in police investigations and prosecutors in the Thai criminal justice system. The legal system in the criminal justice system in Thailand is a system in which investigative powers are divided and prosecution separately. The investigative power is the duty and power of the investigating officer under the Royal Thai Police. On the other hand, the public prosecutor has the power to investigate only those cases where an offense punishable by Thai law was committed outside the Kingdom of Thailand without the power to investigate general criminal cases. There is no power to control the investigation conducted by investigators and has no power to investigate the case in any way, and 2) The solution to the problem is the enactment of additional laws giving the duties and powers of the public prosecutor to be able to participate in investigations with the police or investigators in all types of criminal cases. Additional legislation in the Criminal Procedure Code The prosecutor shall have the duty and power to conduct an investigation together with the inquiry official, not waiting for the case from the investigating officer alone. Or can only order investigating officers to conduct additional investigations and organize the investigation work of the police in such a way that the amount of work is balanced with the number of investigators. Including providing suitable welfare for the heavy workload and requiring specialized knowledge to be appropriate as it should be, equivalent to the legal work of other organizations. As well as organizing a system for enforce laws that will give citizens greater protection of their rights in the criminal justice process and to be free from interference easily.

Key Words: Protection of Rights, Investigation, Police, Prosecutor, Thai Criminal Justice Process

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (2560) หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายมีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน และมาตรา 29 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำความผิดมิได้ ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษา อันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นส่วนราชการระดับกรม มีฐานะเป็นนิติบุคคลขึ้นการบังคับบัญชาโดยตรงต่อนายกรัฐมนตรี โดยไม่อยู่ในสังกัดกระทรวงใด ๆ หรือสำนักนายกรัฐมนตรี ส่วนองค์กรอัยการ เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวงใด มีวัตถุประสงค์ให้องค์กรอัยการเป็นองค์กรอิสระ เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารงานยุติธรรมและป้องกันมิให้มีการแทรกแซงจากองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งให้พนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นอิสระจากการครอบงำของฝ่ายบริหาร และมิให้มีอิทธิพลทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินคดี อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนและสร้างความเป็นธรรมให้แก่ประชาชนโดยรวม ซึ่งปัจจุบัน ยังปรากฏตามสื่อสารมวลชนต่าง ๆ ว่ามีการละเมิดสิทธิของประชาชนอยู่เนือง ๆ ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพต่อชีวิตและร่างกายของประชาชน เช่น กรณีคลิปปจากกล้องวงจรปิดที่เปิดโปงพฤติกรรมการสอบสวนผู้ต้องหาคดียาเสพติดของ "อดีตผู้กำกับโจ้" เมื่อเดือนสิงหาคม 2564 ที่ผ่านมา โดยการใช้ถ้อยคำข่มขู่หลาย ๆ ชั้น เพื่อให้หายใจไม่ออกและทำร้ายจนเป็นเหตุให้ผู้ต้องหาคนดังกล่าวขาดอากาศหายใจและเสียชีวิต ซึ่งเป็นการดำเนินกระบวนการสอบสวนแสวงหาพยานหลักฐาน และใช้ดุลยพินิจสั่งคดีที่เป็นอิสระถึงขั้นไม่สามารถตรวจสอบได้ (หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ, 2564) โดยการกระทำการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจกรณีดังกล่าวเป็นการละเมิดกฎหมายหมายอย่างร้ายแรง ทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายให้ความเป็นธรรมและความยุติธรรมกับประชาชนโดยเท่าเทียมกันทุกหมู่เหล่าอย่างเสมอภาคกัน ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญรับรองและคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ จึงเป็นสาเหตุทำให้ผู้วิจัยต้องทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนและหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย เพื่อให้การสืบสวน สอบสวน มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรมให้ดีขึ้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการไม่ว่าจะเป็นของประเทศไทยและของต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เห็นถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในกระบวนการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนและอัยการตามกฎหมายของไทย เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาระบบกฎหมายของไทยให้สอดคล้องกับระบบกฎหมายของนานาอารยประเทศ

คำถามในการวิจัย

1. ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย ประกอบด้วยอะไรบ้าง
2. แนวทางการแก้ปัญหาคู่กรณีสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทยควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย

2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจ และอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย พบว่า ในปัจจุบัน ประเทศไทยได้บัญญัติการคุ้มครองสิทธิของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 ว่า วรรคหนึ่ง “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้” วรรคสอง “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ซึ่งหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลาย เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ” และมาตรา 68 ได้กำหนดให้รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

เดิมการสอบสวนคดีอาญาเป็นหน้าที่ของศาล ต่อมาได้โอนไปเป็นหน้าที่ของกรมการอำเภอเฉพาะในส่วนภูมิภาค ส่วนเขตนครบาลให้อำนาจตำรวจนครบาลจัดการสอบสวนและฟ้องคดีต่อศาลปรีศภา ตำรวจนครบาลจึงมีอำนาจสอบสวนตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 และ พ.ศ. 2457 ซึ่งเมื่อมีประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 ในส่วนภูมิภาคอำนาจการสอบสวนคดีอาญาอยู่ที่อำเภอ แต่ก็มีมีการโอนการสอบสวนไปให้กับตำรวจบ้าง และกลับมาที่อำเภอบ้าง หลายครั้งหลายหนขึ้นอยู่กบนโยบายของรัฐแต่ละสมัยเป็นสำคัญ ต่อมาในปัจจุบัน ได้มีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา ฉบับลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2523 และแก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2525 กำหนดให้อำนาจหน้าที่การสอบสวนคดีอาญาเป็นของฝ่ายตำรวจ แต่ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอมีอำนาจจับกุมและรวบรวมพยานหลักฐานส่งพนักงานสอบสวนได้ (สนธยา รัตนธารส, 2555) และพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 (2477, 7 มีนาคม) มาตรา 2 (10) ให้คำนิยามไว้ว่า “การสืบสวน หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด” โดยมาตรา 18 กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้

และมาตรา 2 (11) ให้คำนิยามไว้ว่า “การสอบสวน หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ” โดยมาตรา 20 กำหนดให้อัยการมีอำนาจสอบสวน ถ้าความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดราชอาณาจักรไทย ประกอบกับ อัยการมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 (2553, 3 ธันวาคม) โดยพนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ และในคดีอาญา มีอำนาจและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตามกฎหมายอื่น ซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ ตามมาตรา 14 ซึ่งมีหน้าที่ฟ้อง

ผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้ จะเป็นข้าราชการในกรมอัยการ หรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจเช่นนั้นก็ได้ และห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพุทธศักราช 2477 มาตรา 120 ดังนั้น พนักงานอัยการจะต้องรอสำนวนคดีจากพนักงานสอบสวนก่อน เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนดังกล่าวแล้ว และมาตรา 18 กำหนดให้ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้ โดยหลักการแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพุทธศักราช 2477 มาตรา 121 จะกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวงแต่ถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว ห้ามมิให้ทำการสอบสวนเว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ และมาตรา 122 พนักงานสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนในกรณีต่อไปนี้ก็ได้ เมื่อผู้เสียหายขอความช่วยเหลือ แต่ไม่ยอมรับทุกข์ตามระเบียบ เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีเสียเองโดยมิได้ร้องทุกข์ก่อน เมื่อมีหนังสือกล่าวโทษเป็นบัตรสนเท่ห์ หรือบุคคลที่กล่าวโทษด้วยปากไม่ยอมบอกว่าเขาคือใคร หรือไม่ยอมลงลายมือชื่อในคำกล่าวโทษหรือบันทึกคำกล่าวโทษ

อีกทั้งในการสอบสวนของพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และพนักงานสอบสวนยังสามารถใช้อำนาจกระทำการใด ๆ ได้เพียงเท่าที่กฎหมายระบุให้อำนาจพนักงานสอบสวนเท่านั้น ถ้ารู้ตัวผู้กระทำผิด แต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้ เมื่อได้ความตามทางสอบสวนอย่างใด ให้ทำความเข้าใจว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปพร้อมกับสำนวนยังพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยว่าควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ยุติการสอบสวนโดยสั่งไม่ฟ้องและให้แจ้งคำสั่งนี้ให้พนักงานสอบสวนทราบ ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสอบสวนต่อไป ก็ให้ส่งพนักงานสอบสวนปฏิบัติเช่นนั้นถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสั่งฟ้อง ก็ให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหา ถ้าผู้ต้องหาอยู่ต่างประเทศ ให้พนักงานอัยการจัดการเพื่อขอให้ส่งตัวข้ามแดนมา จะเห็นได้ว่า กฎหมายได้กำหนดให้หน้าที่และอำนาจเป็นของตำรวจในการสอบสวนคดีอาญา โดยมักจะพบว่า ในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนมีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ประเภท หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ และสื่ออื่น ๆ ประกอบระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเชิงลึก และใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended form) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีความเหมาะสมไปทำการสัมภาษณ์บุคคลผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในกระบวนการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการ การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิจัยทางเอกสาร เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถามปลายเปิด และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย พบว่า ปัญหาความล่าช้าในการดำเนินคดี ซึ่งอาจเกิดจากพนักงานสอบสวนมีความ

เข้าใจในหน้าที่และอำนาจที่คลาดเคลื่อน พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยลำพัง เป็นเหตุให้ขาดการตรวจสอบหรือถ่วงดุลจากองค์กรอื่น ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน การใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของพนักงานสอบสวน และความไม่เป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนมีปริมาณงานที่ได้รับกับสัดส่วนคดีอาญาที่เกิดขึ้นและมีคำสั่งให้ทำงานนอกเหนือหน้าที่โดยตรง การสอบสวนที่ไม่ถูกต้องสมบูรณ์ ทำให้ต้องมีการสอบสวนซ้ำหรือสอบสวนเพิ่มเติม เกิดจากระเบียบกฎหมายหรือระบบราชการ การติดตามพยานหลักฐานเพื่อนำมาเข้าสู่สำนวนสอบสวน พยานไม่ให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวน และเกิดจากระบบการยุติธรรมทางอาญาของไทยที่เป็นระบบกฎหมายที่แยกการสอบสวน ซึ่งเป็นหน้าที่และอำนาจของตำรวจ ออกจากการฟ้องคดี ซึ่งเป็นหน้าที่และอำนาจของอัยการ ทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับการประสานงานหรือการทำงานร่วมกันระหว่างสององค์กรเกี่ยวกับการค้นหาความจริงในคดี ซึ่งอัยการไม่มีหน้าที่และอำนาจในการควบคุม กำกับดูแลการสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวน โดยระบบกฎหมายจะกำหนดให้อัยการดำเนินการฟ้องคดีได้ก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จสิ้นและส่งสำนวนการสอบสวนมาให้อัยการแล้วจึงจะสามารถนำเสนอสำนวนคดีต่อศาลเพื่อพิจารณาได้ ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นและการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามที่ควรจะเป็น และอัยการจะต้องสั่งให้พนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมและเสนอสำนวนดังกล่าวมาอีกครั้ง ซึ่งอาจเรียกได้ว่า “ความยุติธรรมที่ล่าช้า คือความอยุติธรรม” นอกจากนี้ การที่อัยการไม่มีหน้าที่และอำนาจสืบสวนสอบสวน หรือร่วมทำการสอบสวนมาตั้งแต่เริ่มต้นของคดี ทำให้ไม่ทราบข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหาหรือข้อเท็จจริงในคดีนั้น จะต้องมาเริ่มทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดของพยานหลักฐานในคดีใหม่ทั้งหมด การฟ้องคดีของอัยการจึงเกิดความล่าช้า และก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการนำสืบพยานของอัยการในชั้นศาลตามมาอีกด้วย

ในขณะเดียวกันการใช้ดุลพินิจในการสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน ยังไม่เพียงพอ โดยพนักงานสอบสวนบางส่วนยังขาดความละเอียด รอบคอบ รัดกุม จึงทำให้สำนวนการสอบสวนไม่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์เท่าที่ควร เป็นเหตุให้พนักงานอัยการต้องสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 วรรคสอง, 141 หรือ 143 และอาจเป็นเหตุให้พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องได้ ซึ่งหากพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและจัดทำสำนวนการสอบสวนด้วยความ ละเอียด รอบคอบและมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้กระบวนการสอบสวนดำเนินไปด้วยความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

และการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวน สอบสวน เกิดความไม่เป็นธรรม เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายของผู้มีหน้าที่และอำนาจอยู่ในรูปแบบระบบอุปถัมภ์ และพนักงานสอบสวนบกพร่องในเรื่องของจรรยาบรรณเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ หรือมีการใช้ตำแหน่งหน้าที่และอำนาจของพนักงานสอบสวนเพื่อไปแสวงหาประโยชน์อันมิชอบ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการได้รับค่าตอบแทน ยังไม่มีความเหมาะสมกับปริมาณงานหรือภารกิจของงานที่จักต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำ และอัยการมิได้ปฏิบัติหน้าที่ในการสืบสวน สอบสวน ซึ่งพนักงานอัยการจะปฏิบัติหน้าที่ฟ้องคดีนำเสนอข้อมูลและข้อเท็จจริงในคดีต่อศาล โดยในกรณีที่มีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วยก็ให้สั่งฟ้องและแจ้งให้พนักงานสอบสวนส่งผู้ต้องหาเพื่อฟ้องต่อไป ในกรณีมีความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้ออกคำสั่งฟ้องและฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ถ้าไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้สั่งไม่ฟ้อง ซึ่งในกรณีหนึ่งกรณีใดข้างต้น พนักงานอัยการยังมีอำนาจให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถามเพื่อส่งต่อไป หรือวินิจฉัยว่าควรปล่อยผู้ต้องหา ปล่อยชั่วคราว ควบคุมไว้ หรือขอให้ศาลชั่ง แล้วแต่กรณี และจัดการหรือสั่งการให้เป็นไปตามนั้น

จึงสรุปได้ว่า ระบบกฎหมายของไทยจะแยกอำนาจหน้าที่ระหว่างพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนออกจากกัน โดยกฎหมายกำหนดให้หน้าที่และอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทุกคดีเป็นของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการไม่มีหน้าที่และอำนาจในการสืบสวน ส่วนการสอบสวนมีหน้าที่และอำนาจเฉพาะคดีที่เป็นความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดอาญาในประเทศไทย ซึ่งในทางปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสืบสวน สอบสวน และสรุปสำนวนคดีแล้ว จึงจะส่งสำนวนคดีต่ออัยการ เพื่อให้ตรวจสอบสำนวนสอบสวนว่า ควรสั่งฟ้องหรือไม่ หรือควรสอบสวนเพิ่มเติมหรือไม่ ทั้งยังมีความเห็นเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราว การควบคุม หรือขอให้ศาลออกหมายขัดขวาง ซึ่งปัญหาของการสืบสวนสอบสวนที่สำคัญ คือ ความล่าช้าในการดำเนินคดี การใช้ดุลพินิจในการสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานไม่เพียงพอ และการสืบสวนสอบสวนเกิดความไม่เป็นธรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

จากการศึกษาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและอัยการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทยนั้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และต้องมีประสิทธิภาพในการรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่ประชาชนไม่ให้ถูกกระทำความผิดในสิทธิอันชอบไป ซึ่งปัจจุบันในประเทศไทย มีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนทางอาญาที่ถือว่าเป็นต้นธารแห่งการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน ยังมีความคลาดเคลื่อนไปและมักจะถูกแทรกแซงจากผู้มีอิทธิพลทางการเมืองและอิทธิพลทางการเงิน ทั้งที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันได้กำหนดเรื่องการคุ้มครองสิทธิของประชาชนไว้ว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” ซึ่งหน้าที่ในการสืบสวน การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ โดยได้กำหนดให้รัฐเป็นผู้จัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ตลอดจนตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยก็ใช้ระบบกล่าวหาด้วย กล่าวคือ เป็นระบบกฎหมายที่แยกอำนาจสืบสวน สอบสวน และฟ้องร้องคดี ออกจากกัน โดยให้หน้าที่และอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทุกคดีเป็นของพนักงานสอบสวน ซึ่งพนักงานสอบสวนจะต้องทำการสืบสวน สอบสวน และสรุปสำนวนคดีแล้วส่งสำนวนคดีต่ออัยการ ส่วนพนักงานอัยการจะมีหน้าที่และอำนาจการสอบสวนได้เฉพาะคดีที่เป็นความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดอาญาในประเทศไทย ซึ่งพนักงานอัยการจะไม่มีหน้าที่และอำนาจในการสืบสวน สอบสวนทุกคดี หรือร่วมทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน หรือควบคุมกำกับดูแลการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนแต่อย่างใด

จึงอาจกล่าวได้ว่า การสืบสวนและการสอบสวนนั้น เป็นหน้าที่และอำนาจของพนักงานสอบสวน โดยให้อำนาจพนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้เองโดยลำพัง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 ที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้ทั้งปวง แต่ถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัวห้ามมิให้ทำการสอบสวนเว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ ซึ่งพนักงานอัยการของไทยไม่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนและไม่สามารถเข้าไปควบคุมหรือกำกับดูแลการสอบสวนคดีของพนักงานสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้น

คดีได้ พนักงานอัยการมีเพียงอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบสำนวนก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนเสร็จสิ้นและส่งสำนวนการสอบสวนมาให้อัยการแล้วและตามมาตรา 120 ก็ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดประเด็น และการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ไม่เพียงพอต่อการดำเนินคดี จึงทำให้พนักงานอัยการต้องสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนในประเด็นต่าง ๆ และรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมอยู่บ่อยครั้ง ส่งผลทำให้คดีเกิดความล่าช้า การใช้ดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐานไม่เพียงพอ และกระบวนการสืบสวนสอบสวนเกิดความไม่เป็นธรรม ดังนั้น การสอบสวนคดีอาญานั้น พนักงานสอบสวนจะต้องนำหลักแนวความคิดเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานมาใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงาน 2 ประการดังนี้

1) หลักค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding) หมายถึง การค้นหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานของคดี เพื่อให้ได้ข้อยุติตามความจริง ซึ่งไม่ว่าข้อเท็จจริงหรือหลักฐานนั้นจะเป็นผลดีหรือผลร้ายของผู้ถูกกล่าวหาก็ตาม เจ้าพนักงานนั้นก็ต้องค้นหาเข้ามาในคดีซึ่งการพิสูจน์ความจริงนั้นให้ได้ ดังนั้น การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะถือว่าเป็นขั้นตอนแรกที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา ไม่ว่าจะเป็นองค์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ อัยการ หรือ หนายความ เป็นต้น กล่าวคือ พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการจะต้องร่วมมือกันในการค้นหาความจริงหรือกลั่นกรองมูลคดีเบื้องต้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งในการดำเนินการตามหลักการค้นหาความจริง จะต้องใช้หลักการฟังความทุกฝ่าย การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุให้ละเอียด การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ การจัดให้พยานหรือผู้เสียหายทำการชี้ตัวผู้ต้องหาในทันที และการใช้วิธีการสืบสวนก่อนการกระทำความผิดเกิดขึ้น (จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, 2550) โดยจะต้องไม่มุ่งหวังที่จะไปค้นหาความจริงแต่เพียงในชั้นพิจารณาของศาลเท่านั้น หากในชั้นก่อนการพิจารณาของศาลนี้มีการดำเนินการมาอย่างบกพร่องแล้ว ในชั้นพิจารณาของศาลก็อาจแก้ไขอะไรไม่ได้มากนัก ผลลัพธ์ ก็คือ ความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมอาจไม่เกิดขึ้น เพราะศาลเมื่อทำการพิจารณาพิพากษาคดีก็ต้องอาศัยพยานหลักฐานที่ได้มาจากกระบวนการในชั้นสอบสวนเป็นข้อพิจารณาประกอบด้วยเสมอ

2) หลักเหตุผล (Principle of Rationality) หมายถึง ความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันของพยานหลักฐาน ต่าง ๆ ที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยยึดถือเหตุผลและความเชื่อมโยงสอดคล้องต้องกันของพยานนั้น ๆ ด้วยว่าจะเป็นพยานหลักฐานที่มีมูลความจริงและสามารถรับฟังได้อย่างแน่นอน ซึ่งหลักเหตุผล จะประกอบด้วย เหตุผลธรรมดา (Normal Rationality) คือ เหตุผลธรรมดาทั่ว ๆ ไป ซึ่งวิญญูชนหรือบุคคลทั่วไปย่อมรู้และเข้าใจในสิ่งนั้นหรือเหตุผลนั้น ๆ ได้ โดยไม่ต้องมีความรู้หรือความชำนาญเป็นพิเศษอย่างใดก็รู้หรือเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ ได้ เหตุผลทางวิทยาการ (Scientific Rationality) คือ เหตุผลในหลักวิทยาการหรือวิทยาศาสตร์ ซึ่งบุคคลธรรมดาไม่สามารถให้ความเห็นได้ จะให้เหตุผลหรือความเห็นได้ก็เฉพาะผู้มีความรู้ ความชำนาญเป็นพิเศษเป็นผู้ให้ความเห็นเท่านั้น และเหตุผลทางจิตวิทยา (Psychological Rationality) คือ เหตุผลที่อาศัยความพินิจพิเคราะห์ทางจิตวิทยา ซึ่งต้องมองถึงภาวะแห่งจิตใจของบุคคลเข้ามาช่วยในการกลั่นกรองมูลคดีและชี้แจงน้ำหนักคำพยาน โดยพยานหลักฐานต้องนำมาเป็นหลักในการพิเคราะห์ถึงความเป็นเหตุเป็นผลของพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มานั้นว่าสามารถค้นหาความจริงได้ โดยแม้พยานทุกปากจะยืนยันสอดคล้องต้องกันก็ตาม แต่ถ้าเป็นการขัดกันต่อเหตุผลอยู่ในตัว กรณีเช่นนี้ก็ย่อมไม่อาจรับฟังได้ (พฤษภา เครือแสง และ รัชดาพร หวลอารมณ์ , 2559)

สำหรับประเทศไทยนั้น หน้าที่และอำนาจในการสอบสวนจะเป็นความรับผิดชอบพนักงานสอบสวนของตำรวจ ส่วนหน้าที่และอำนาจในการตรวจสอบสำนวนเพื่อยื่นฟ้องต่อศาลเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ ที่มีการแยกหน้าที่และอำนาจออกจากกันอย่างชัดเจนระหว่างหน้าที่และอำนาจในการสอบสวนและการฟ้องคดี โดยพนักงานอัยการไม่สามารถเข้าไปมีหน้าที่และอำนาจในการร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนได้

ประเทศฝรั่งเศสนั้นเป็นแบบอย่างของอัยการ โดยอัยการมีอำนาจสอบสวนและเป็นผู้คุมการสอบสวน การที่ให้อัยการเข้าไปคุมสอบสวนหรือเข้าไปสอบสวนเอง ให้อัยการมีบทบาทในการดำเนินคดีอาญาอย่างกว้างขวาง ทั้งการรับคำร้อง กล่าวหาและสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศส ค.ศ.1958 มาตรา 40 ที่บัญญัติว่า พนักงานอัยการรับคำร้องทุกข์และคำกล่าวหาและพิจารณาว่าจะดำเนินการอย่างไรกับคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษนั้นต่อไป ในกรณีที่มีความผิดเกิดขึ้น หากเป็นความผิดเล็กน้อย เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีหรือพนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนได้เลย พนักงานสอบสวนจะสรุปสำนวนโดยไม่ต้องทำความเข้าใจว่าใครเป็นผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหา ทั้งไม่ต้องอ้างมาตรากฎหมาย เพื่อให้พนักงานอัยการพิจารณาเองว่าควรฟ้องผู้ใดเป็นผู้ต้องหา อำนาจสอบสวนของฝรั่งเศสจึงอยู่ภายใต้การควบคุมของอัยการ

ประเทศอังกฤษ อัยการมีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นคดีที่มีโทษเบาที่ต้องพิจารณาโดยศาลหรือคดีที่ต้องพิจารณาโดยลูกขุน การดำเนินคดีตั้งแต่การสืบสวน จับกุม สอบสวน และนำผู้กระทำความผิดมาไต่สวนและฟ้องคดีถึงศาล เป็นหน้าที่และอำนาจของตำรวจแทบทั้งหมด การใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีอาญาจึงขึ้นอยู่กับตำรวจเกือบทั้งหมด (จิราธร เจริญวุฒิ, 2550)

ประเทศญี่ปุ่น บทบาทของพนักงานอัยการประเทศญี่ปุ่น (อรรถพล ใหญ่สว่าง, 2559) ตามมาตรา 4 แห่งกฎหมายสำนักงานอัยการสูงสุดของประเทศญี่ปุ่น ได้บัญญัติไว้ว่า ในคดีอาญาพนักงานอัยการต้องดำเนินการฟ้องร้องคดี ร้องขอให้ศาลปรับใช้กฎหมายให้ถูกต้อง และกำกับดูแลบังคับตามคำพิพากษาคดีอื่น ๆ กรณีจำเป็นและเกี่ยวข้องกับหน้าที่ราชการ พนักงานอัยการอาจร้องขอข้อมูลหรือแสดงความคิดเห็นต่อศาล และปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยเป็นตัวแทนของประโยชน์สาธารณะ และมาตรา 6 วรรคแรก ได้บัญญัติว่า พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาใดก็ได้ ซึ่งในฐานะตัวแทนประโยชน์สาธารณะของประเทศญี่ปุ่นนั้น พนักงานอัยการญี่ปุ่นจะมีปรัชญาในการทำหน้าที่ทนายความแผ่นดินประเทศญี่ปุ่นว่า ต้องทำหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและมีหน้าที่ร้องขอต่อศาลให้ศาลลงโทษจำเลยอย่างถูกต้องเป็นธรรม โดยจะต้องไม่มีผู้บริสุทธิ์คนใดถูกลงโทษ และกระบวนการพิจารณาต้องเป็นไปอย่างถูกต้องเนื่องจากประชาชนให้ความเชื่อมั่นต่อพนักงานอัยการญี่ปุ่นมาก พนักงานอัยการญี่ปุ่นจึงมีบทบาทในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีอำนาจเต็มในการสอบสวนคดีอาญาทุกคดี มีอำนาจแต่เพียงผู้เดียวในการสั่งคดีอาญา และมีอำนาจกำกับดูแลการบังคับตามคำพิพากษาให้เป็นไปโดยถูกต้องกฎหมายตามลำดับ

ประเทศเยอรมันนั้น อัยการมีหน้าที่และอำนาจในการสืบสวนสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญาเดิมอยู่ในอำนาจของศาล (มรุตันต์ โสรรัตน์, 2558) แต่ปัจจุบันเป็นหน้าที่และอำนาจของอัยการแทน เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างอำนาจของศาลกับอัยการ และเพื่อเสริมให้การพิจารณาพิพากษาเกิดความยุติธรรมมากขึ้น ดังนั้น อัยการจึงได้รับหน้าที่และอำนาจส่วนหนึ่งจากศาลในการที่จะผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรม และได้ยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหา (ผู้ต้องหาและจำเลย) ขึ้นเป็น “ประธานในคดี” โดยให้สิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหาในการแก้ข้อกล่าวหาและในการต่อสู้คดีเรียกว่า “การดำเนินคดีระบบกล่าวหา” อนึ่ง การจัดตั้งองค์กรอัยการในเยอรมันนั้นยังมีที่มาจากอิทธิพลทางกฎหมายจากประเทศฝรั่งเศสที่เป็นต้นกำเนิดขององค์กรอัยการ รวมถึงแนวคิดการ

แบ่งแยกอำนาจ สอบสวนฟ้องร้องออกจากศาลเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างอำนาจศาลกับอัยการ และศาลนั้นแต่นั้นก็คงไว้เพียงอำนาจในการพิจารณาและพิพากษาคดีอาญาที่อัยการยื่นฟ้องมาเท่านั้น

จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยหน้าที่และอำนาจในการสืบสวน สอบสวนจะเป็นความรับผิดชอบพนักงานสอบสวนของตำรวจ ส่วนหน้าที่และอำนาจในการตรวจสอบสำนวนเพื่อยื่นฟ้องต่อศาลเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการที่มีการแยกหน้าที่และอำนาจออกจากกันอย่างชัดเจนระหว่างหน้าที่และอำนาจในการสอบสวนและการฟ้องคดี โดยพนักงานอัยการไม่สามารถเข้าไปมีหน้าที่และอำนาจในการร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนได้ ส่วนต่างประเทศ ได้แก่ ฝรั่งเศส พนักงานสอบสวนมีหน้าที่และอำนาจในการสอบสวนความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ อัยการมีหน้าที่และอำนาจสอบสวนและเป็นผู้คุมการสอบสวน อังกฤษ การสืบสวนจับกุม สอบสวน และนำผู้กระทำความผิดมาไต่สวนและฟ้องคดียังศาล เป็นหน้าที่และอำนาจของตำรวจ อัยการมีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป ญี่ปุ่น พนักงานอัยการมีบทบาทในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีอำนาจเต็มที่ในการสอบสวนคดีอาญาทุกคดีและฟ้องร้องคดี และเยอรมัน อัยการมีหน้าที่และอำนาจในการสืบสวนสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญา

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ คือ ระบบกฎหมายของไทยจะแยกอำนาจหน้าที่ระหว่างพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนออกจากกัน โดยกฎหมายกำหนดให้หน้าที่และอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทุกคดีเป็นของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการไม่มีหน้าที่และอำนาจในการสืบสวน ส่วนการสอบสวนมีหน้าที่และอำนาจเฉพาะคดีที่เป็นความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดอาญาจักรไทย ซึ่งในทางปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสืบสวน สอบสวน และสรุปสำนวนคดีแล้วจึงจะส่งสำนวนคดีต่ออัยการ เพื่อให้ตรวจสอบสำนวนสอบสวนว่า ควรสั่งฟ้องหรือไม่ หรือควรสอบสวนเพิ่มเติมหรือไม่ ทั้งยังมีความเห็นเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราว การควบคุม หรือขอให้ศาลออกหมายจับด้วย ซึ่งปัญหาของการสืบสวนสอบสวนที่สำคัญ คือ ความล่าช้าในการดำเนินคดี การใช้ดุลพินิจในการสืบสวน การสอบสวน และการรวบรวมพยานหลักฐานไม่เพียงพอ และการสืบสวนสอบสวนเกิดความไม่เป็นธรรม โดยการสอบสวนคดีอาญานั้น พนักงานสอบสวนจะต้องนำหลักแนวความคิดเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานมาใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงาน 2 ประการ คือ

ประการแรก หลักค้นหาความจริง (Principle of Truth Finding) เป็นการค้นหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานของคดี เพื่อให้ได้ ข้อยุติตามความจริง ซึ่งไม่ว่าข้อเท็จจริงหรือหลักฐานนั้นจะเป็นผลดีหรือผลร้ายของผู้ถูกกล่าวหาก็ตาม เจ้าพนักงานนั้นก็ต้องค้นหามาเข้ามาในคดีซึ่งการพิสูจน์ความจริงนั้นให้ได้ ซึ่งจะต้องใช้หลักการฟังความทุกฝ่าย การตรวจสอบที่เกิดเหตุให้ละเอียด การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ การจัดให้พยานหรือผู้เสียหายทำการชี้ตัวผู้ต้องหาในทันที และการใช้วิธีการสืบสวนก่อนการกระทำความผิดเกิดขึ้น

และประการที่สอง หลักเหตุผล (Principle of Rationality) หลักความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันของพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยยึดถือเหตุผลและความเชื่อมโยงสอดคล้องต้องกันของพยานนั้น ๆ ด้วยว่าจะเป็นพยานหลักฐานที่มีมูลความจริงและสามารถรับฟังได้อย่างแน่นอน ซึ่งประกอบด้วยเหตุผลธรรมดา (Normal Rationality) ได้แก่ เหตุผลธรรมดาทั่ว ๆ ไป เหตุผลทางวิทยาการ (Scientific Rationality) และเหตุผลทางจิตวิทยา (Psychological Rationality)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ให้บัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมให้หน้าที่และอำนาจของพนักงานอัยการที่จะสามารถเข้าไปร่วมสอบสวนกับตำรวจหรือพนักงานสอบสวนได้ในทุกคดีอาญาตามที่เห็นสมควร อันเป็นการส่งผลประโยชน์เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิแก่ประชาชนมากที่สุด

2. ให้บัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยให้อัยการมีหน้าที่และอำนาจในการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน ไม่ใช่รอสำนวนคดีจากพนักงานสอบสวนแต่ฝ่ายเดียวหรือทำได้เพียงสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม

3. ควรมีมาตรการในการจัดระบบงานสืบสวนสอบสวนของตำรวจให้มีสัดส่วนปริมาณงานสอดคล้องกับจำนวนของพนักงานสอบสวน และจัดให้มีสวัสดิการที่เหมาะสมกับภาระงานที่หนักและที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะด้านให้มีความเหมาะสมตามที่ควรจะเป็นเทียบเท่าสายงานทางกฎหมายขององค์กรอื่น ๆ ตลอดจนจัดระบบให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่จะทำให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพิ่มขึ้นด้วย และให้มีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกแซงได้โดยง่าย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยในการจัดระบบงานสืบสวนสอบสวนของตำรวจเพื่อให้มีความเป็นอิสระในการบังคับใช้กฎหมาย

2. การศึกษาเปรียบเทียบการจัดระบบสวัสดิการของตำรวจประเทศไทยกับต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช. (2550). *หลักและทฤษฎีการสอบสวน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : พิมพ์อักษร.
- จิราธร เจริญวุฒิ. (2550). *วิวัฒนาการการสอบสวนคดีอาญา: ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการ*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477. (2477, 7 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 122 ตอนที่ 6 ก. หน้า 1-114.
- พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553. (2553, 3 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 127 ตอนที่ 75 ก. หน้า 38-50.
- พุกษา เครือแสง และรัชดาพร หวลอารมณ์. (2559). การพัฒนาระบบการสอบสวนคดีอาญาของไทย. *วารสารวารสารการบริหารท้องถิ่น*, 9(1), 133-143.
- มรุสันต์ โสรรัตน์. (2558). *การตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีอาญาของอัยการ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.
- สนธยา รัตนารส. (2555). *เทคนิคการสอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐาน และการทำสำนวนการสอบสวน*. กรุงเทพฯ: สนิทวิกิจ พรินติ้ง.
- หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. (2564, 25 สิงหาคม). ข่าวทั่วไป. *หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ*.
<https://www.bangkokbiznews.com/>
- อรรถพล ไชยสุว่ง. (2559). *ระบบศาล Saiban-In ประเทศญี่ปุ่น*. <https://www.matichon.co.th>.